

Sortgraa Ryle (*Calidris maritima*) paa Yngleplads i 1053 m Højde,
ved Biskopssjön, Skarsfjället, i det vestlige Härjedalen,
12. Juni 1946.

*The Purple Sandpiper on its breeding-place in 1053 m altitude,
at Biskopssjön, Skarsfjället, W. Härjedalen,
12. July 1946.*

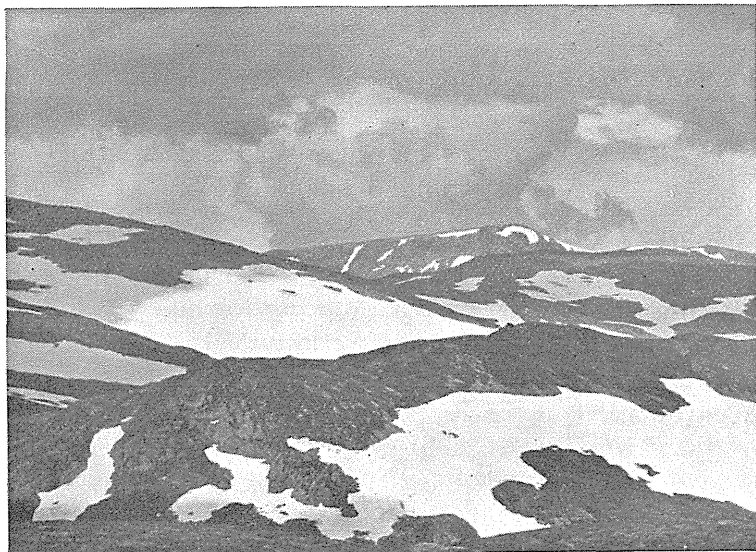

Fig. 1. Højfjeldszonen paa Skarsfjället, Härjedalen,
Yngleplads for Sortgraa Ryle.

*The high-alpine zone of Skarsfjället, Härjedalen,
breeding-place of the Purple Sandpiper.*

Sortgraa Ryle (*Calidris maritima* (Brünn.)) ynglende i Härjedalen.

Af ARTHUR CHRISTIANSEN.

(With a Summary in English: The Purple Sandpiper (*Calidris maritima* (Brünn.)
breeding in Härjedalen.)

Hertil Tavle III.

Paa en Vandring gennem Fjældene i Härjedalen og Jämtland i Juli 1946 fandt jeg Sortgraa Ryle (*Calidris maritima* (Brünn.)) paa en ny Yngleplads, som udgør Artens hidtil sydligste i Sverige, og den eneste kendte fra Härjedalen.

Sortgraa Ryle er som bekendt en højnordisk Fugl, der her i Landet blot optræder som faatallig Vintergæst. Den er Ynglefugl paa Øgrupperne i Ishavet, paa Island og Grønland, samt paa de nordligste Kyster af Europa, Vestasien og Kanada. Forholdsvis sent fik man Kendskab til, at Fuglen ogsaa ynglede i det Indre af Skandinaviens Højfjælde, og først i den sidste halve Snes Aar har gentagne Fund af Æg og Unger fra

og med Sylfjældene i Jämtland til det nordlige Lapland ladet formode, at Arten er sparsom Ynglefugl paa hele den svenske Side af "Kölen", ligesom Tilfældet er paa den norske Side, hvor det sydligste Fund er gjort paa Hardangerviddene.¹⁾

Den 6. Juli 1946 startede jeg fra Vauldalen ved Rörås i Norge og gik skiftevis paa norsk og paa svensk Grund mod Nord til Sylfjældene og videre til Ännsjön ved Storlien. Det nordvestlige Hjørne af Härjedalen med Fjældene Haftorstöten, Grönvålen, Skarsfjället og Bullfjället og paa norsk Side Vigelfjellene, udgør Ljusna-Elvens Kildeomraade og er en Egn, der ligger langt fra Turiststierne, hvilket var Aarsagen til, at jeg havde valgt denne Rute, uden dog specielt at tænke paa Sortgraa Ryle. Den 12. Juli gik jeg i ca. 1000 m's Højde i jævn Stigning over Skarsfjällets vestlige Skraaninger, da en Sortgraa Ryle gav sig til Kende med Advarselsfløjt fra en stor Sten lige i min Kurs, som da fulgte en lille Sø uden Afløb. Fra grønlandske Ynglepladser kendte jeg Fuglen godt og var straks klar over, at denne maatte have Æg eller Unger, og efter en Times Afluring med Kikkert fandt jeg 2 Unger, 3-4 Dage gamle, helt ude ved Søbredden, hvor de havde en glimrende Evne til at gemme sig under de store Stenblokke, til dels ved at springe i Vandet og svømme uden om Pynterne, naar den gamle gav dem Signal, hver Gang jeg rørte mig. Terrænet var rent højtfjældsagtigt (Fig. 1) med forkrøblet og meget spredt Vegetation af Græs, Rensdyrlav, Revling, Dværgbirk o. l., endnu sparsommere end paa mange Ynglesteder i Grønland, afbrudt af Pletter med steril Grusbund eller lavbevoksede Stenblokke, samt store Snedriver. — Nogle Timer efter stødte jeg paa endnu en Sortgraa Ryle, nemlig ved Sydenden af "Biskopssjön", som i 1053 m danner Vandskel mellem Ljusnans Kilder og Ne-Elvens Afløb til Trondhjemsfjorden. Denne Fugl opførte sig nøjagtigt som den første og havde ganske sikkert Unger, som jeg dog ikke gav mig Tid til at finde, da det nu var sent paa Dagen. Fuglen stod paa en stor Sten, og lod sig

1) Udbredelsen og Ynglebiologien i Sverige er i de sidste Aar blevet belyst gennem flere Afhandlinger, af hvilke de vigtigste er af P. O. SWANBERG i Fauna och Flora 1939, p. 30; *ibid.* 1944, p. 10; & *ibid.* 1945, p. 108; endvidere P. HENRICI i Våra Fåglar i Norden 3, 1946, p. 1403. Arten var hidtil kendt i Sverige som Ynglefugl mod Syd til Sylarna i Jämtland.

ganske uden Skyhed fotografere i 1-2 m's Afstand (se Tavle III). Først da jeg skulde prøve at røre den med Haanden, gik den roligt over paa den anden Side af Stenen. Den var mere tilidsfuld end selve Pomeransfluglene den foregaaende Dag paa Fjældet Grönvålen. — Lidt senere, et Par km ad Biskopselven mod Nedalen, paa Vestsiden af Bullfjället, traf jeg den tredje Sortgraa Ryle under ganske tilsvarende Omstændigheder og i ganske samme Landskabstype. I alle 3 Tilfælde var der kun 1 Fugl hvert Sted, som jeg gættede paa maatte være ♂, dog uden at benægte Muligheden af, at ogsaa en ♀ kunde opholde sig i Nærheden. Nyligt foretagne Undersøgelser i Pite Lapmark har mod Forventning godtgjort, at begge Køn ruger, og at de afløser hinanden med meget lange Mellemløb, i hvilke den afløste synes forsvundet. Sortgraa Ryle er en ualmindelig stilfærdig Fugl, som meget let undgaar Opdagelse paa Ynglepladsen. I Betragtning af, at jeg valgte den letteste Vej gennem Terrænet, uden at søge Sortgraa Ryles Yndlingsomgivelser, og naar man ved, at Fuglen ikke giver sig til Kende, hvis man passerer den paa mere end 100 m's Afstand, kan det anses for givet, at betydelig flere Par yngler i denne øde Højfjældsdal, hvor Mennesker yderst sjældent kommer.

Iøvrigt var Fuglelivet meget fattigt, hvor den Sortgraa Ryle holdt til; kun enkelte Engpibere (*Anthus pratensis*) og Stenpikkere (*Oenanthe oenanthe*) saas. Terrænet var øjensynlig for fugtigt til Pomeransfugle og for barskt til Hjejlerne, som yngede i Hederne længere nede paa Skraaningen. Derimod holdt store Rensdyrflokke til paa Snefelter i Nærheden. Birkeskovsgrænsen gik et Par Hundrede m nede. — Næste Dag ved Elven i Biskopsdalen traf jeg af og til et Par Mudderkilirer (*Tringa hypoleucos*), og ved dens Udløb i Ne-Dalen bl. a. en utvivlsomt ynglende Temminck's Ryle (*Calidris temminckii*), som under Parringsang fløj omkring over Øerne i Elven.

SUMMARY IN ENGLISH

The Purple Sandpiper (*Calidris maritima* (Brünn.)) breeding in Härjedalen.

The Purple Sandpiper (*Calidris maritima* (Brünn.)) was hitherto known in Sweden as a scarce breeding-bird in the alpine

zone of the mountains in Lappland and Jämtland, south to Sylarna. During an excursion in July 1946 in the mountains of western Härjedalen the author found at least three pairs breeding, thus augmenting the breeding-area in Sweden considerably to the south. The breeding-localities were: Skarsfjället, Biskopssjön (at an altitude of 1053 m) and Bullfjället.

Mærkelig Dødsårsag hos Skade (*Pica pica* (L.)).

Af HARRY MADSEN.

I Dansk Ornith. For. Tidsskr. **39**, 1945, p. 102 omtales en Maage, der i den strenge Vinter 1942 blev set flyvende med et stift Ben, som Fuglen paa Grund af Abnormiteten ikke paa normal Vis kunde dække med Fjerdragten, hvorfor det blev udsat for Frostskaade. Den 12. Februar i Aar blev en lignende Abnormitet paavist hos en Skade (*Pica pica* (L.)), som fandtes død i Grindsted af Hr. ANKER OLESEN. Som det fremgaar af Fig. 1 har Fuglen en stor Klump paa den ene Fod. Denne Klumpfod skyldes Fjerkrædifteritis, populært kaldet "Vortesyge", en Sygdom, der forekommer ret almindeligt især hos Duer og Hønsefugle, men i de senere Aar ogsaa er fundet hos en Del andre Fuglearter. Der forekommer flere Former af Vortesyge, men for dem alle gælder det, at Sygdommen er meget smitsom. Det almindelige er dog, at f. Eks. Duens "Vortesyge" ikke kan overføres paa Høns eller omvendt. Jeg var for nogle Aar siden i en Skov, hvor der blev set mange Ringduer (*Columba palumbus* L.) der var angrebet af Vortesyge; de angrebne Fugle adskiltes let fra de sunde Fugle, idet man kunde nærme sig de syge og ofte komme dem paa ganske nært Hold.

Den her omtalte Skade har været ude for et kraftigt Angreb af "Vortesyge", hvorom den store Klumpfod vidner; se Fig. 1 a. Den store Klump har uden Tvivl været en stor Hindring for Fuglens Bevægelighed, saavel paa Jorden som naar Fuglen har villet anbringe sig paa en Gren. Mest Gene har det sikkert voldt, naar Fuglen har siddet en lang kold Nat paa en Gren, hvor Ben og Fødder normalt er beskyttet af den lune Fjerdragt. Paa Fig. 1 b er Foden anbragt, som naar Fuglen